

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-son (4- jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Hamroyev Asliddin Umed o'g'li

“GULSHANUL MULUK” (“SHOHLAR GULSHANI”) ASARI – MANG'ITLAR HUKMRONLIGI DAVRI MUARRIXLIGI NAMUNASI 13-18

Bazarbayeva Shohsanam Muratovna

SIRDARYO VILOYATIDA VETERINARIYA SOHASIGA OID ISLOHOTLAR (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI) 19-23

Asadova Dilnoza Innatovna

O'ZBEKISTONDA RAQS SAN'ATI SOHASIDA KADLAR TAYYORLASH MASALASI TARIXI VA BUGUNI 24-28

Ҳайитов Умед Яҳёевич

ЎЗБЕКИСТОН ССР МУВАҚҚАТ ИНҚИЛОБИЙ ҚЎМИТАСИ (МАРКАЗИЙ РЕВКОМ)НИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ВА ФАОЛИЯТИ 29-34

Омонова Сарвиноз Ориф қизи

ЎЗБЕКИСТОНДА СОВЕТ ДАВРИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ ҲОЛАТИ... 35-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Алимханова Нигора Алимхановна

ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 43-52

Маҳмудова Дилафруз Ҳасановна

KORPORATIV BOSHQARUVNING AYRIM NAZARIY JIHATLARI 53-60

Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li

SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNING EKONOMETRIK MODELASHTIRISH 61-69

Меҳмоналиев Улугбек Эркинжон угли

СУЩНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ СЛУЖБЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ . 70-75

Паязов Мурод Максудович

“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ МЕТОДИКАСИ 76-86

Шадибекова Дилдор Абдурахмановна

ЛОГИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РАЗВИТИЯ 87-92

Malikova Dilrabo, Khudoiberdieva Maftunabonu

INNOVATIVE HR MANAGEMENT: NECESSITY AND METHODS OF APPLICATION 93-99

Мамажоновна Одинахон Алишер қизи

КОРХОНАЛАР БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ 100-106

Nozimov Eldor Anvarovich

ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANISHDA O'ZBEKISTON VA HORIJIY DAVLATLARNING O'RNI 107-115

Буранова Жазира Эргаш қизи

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ НА ИНКЛЮЗИВНЫЙ РОСТ ГОСУДАРСТВА 116-120

<i>Худойназаров Фахритдин Хаитович</i> КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ	121-127
<i>Бахтиёрлов Бобур Баходир ўғли</i> ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА БАНК ЛИКВИДЛИЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	128-136
<i>Isomitdinova Gulbaxor Kurbonaliyevna</i> O'ZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	137-145
<i>Yuldashev Shadiyor Shuxrat o'g'li</i> OLIV TA'LIM O'QUV JARAYONLARIDA ZAMONAVIY VEB TEXNOLOGIYALARI INTEGRATSIYASI	146-150
<i>Baxtiyorov Asrorbek Azizjon o'g'li</i> TIJORAT BANKINING KREDIT SIYOSATI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI	151-159
<i>Saidov Shohruh Mirzo</i> SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS OF CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	160-169
<i>Kunduzova Kumrixon Ibragimovna</i> IQTISODIY RIVOJLANISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR FAOLIYATIDAGI JORIY AKTIVLAR TUSHUNCHASI VA UNING O'RNI	170-177
<i>Inomjon Matkarimov</i> AGROKIMYO BIOKIMYO XIZMATLARI IJTIMOIV IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA'MINLASHNING SWOT TAHLILI	178-183
09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>G'aybullayev Otabek Muxammadiyevich</i> JAMIYATDA ESTETIK MADANIYAT RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSLARI	184-189
<i>Masharipova Gularam Kamilovna</i> MAHMUD IBN MUHAMMAD IBN UMAR AL-CHAG'MINIYNING «AL-MULAXXAS FI-L-HAY'A» RISOLASINING NUSXALARI VA QOZIZODA RUMIYNING SHARHI	190-198
<i>Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна</i> ФИЛОСОФСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ИБН СИНО И ИХ РОЛЬ В УКРЕПЛЕНИИ ДУХОВНО- ЦЕННОСТНЫХ ОСНОВ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ	199-206
<i>Urinov Xushnudjon Abdulomitovich</i> TA'LIM VA KASB-HUNAR ISLOHOTLARI GENEZISI: KASBIY FAOLIYAT VA MEHNATGA MUNOSABATNING TARIXIY SHAKLLANISHI	207-220
<i>Азизкулов Акрам Абдурахмонович</i> ШАРҚШУНОС УИЛЬЯМ ЭРСКИН ТАДҚИҚОТЛАРИДА БОБУРИЙЛАР СУЛОЛАСИ ТАРИХИНИНГ ЁРИТИЛИШИ	221-227
<i>Kenjayev Ulug'bek Muratovich</i> BEFARQLIK HAQIDAGI FALSAFIY FIKRLAR RIVOJI	228-232
<i>G'aybullayeva Laylo Safarboyevna</i> MAHALLADA YOSHLAR SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOIV-FALSAFIY RIVOJLANISH MASALALARI	233-238

<i>Хо'janova Tamara Jo'raevna</i> YOSHLAR MA'NAVİYATIGA TAHDID VA ULARDAN O'ZINI ONGLI HIMOYA QILISH KO'NIKMALARI	239-245
<i>Jabborova Saodat Sattorovna</i> MA'NAVİY SALOHİYATNING IJTIMOİY TARAQQIYOT MANBAI SIFATIDA XUSUSIYATLARI	246-252
<i>Xusanov G'olib Elmurodovich</i> O'ZBEK OILALARINING RIVOJLANISHIDA AXLOQIY TAFAKKUR MASALALARI	253-257
<i>Azgamxodjaeva Shaхноза Саидматмабовна</i> МУСУЛЬМАНСКОЕ БОГОСЛОВИЕ, СВЯЩЕННЫЙ КОРАН И ТВОРЧЕСТВО НАВОИ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ	258-265
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOİY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI	266-270
<i>Qunishev Ulug'bek Ulashevich</i> NEMIS KLASSIK FALSAFASIDA JAMIYAT RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI AXLOQIY VA ESTETIK OMILLAR	271-275
<i>Турдибоев Бозор Худойбердиевич</i> ЦИВИЛИЗАЦИЯЛАР ТАРИХИЙ ЯХЛИТЛИК НАМОЁН БЎЛИШ ШАКЛЛАРИ СИФАТИДА	276-282
<i>Kenjayeva Dilrabo Rominovna</i> MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARI TA'LIMOTIDA O'ZLIKNI ANGLASH TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	283-287
<i>Azamatova Gulrukh Islom qizi</i> SOCIOCULTURAL ASPECTS IN KARL POPPER'S PHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATION	288-293
<i>Тошпулатова Ширин Мухиддиновна</i> ЭТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	294-302
<i>Yuldasheva Dilorom Yuldashevna</i> SCIENTIFIC ATTITUDE TO CONSCIOUSNESS AND ITS INFLUENCE ON THE FIELD OF EDUCATION	303-307
<i>Bekchanov Xudoybergan O'rinovich, Yusupova Firuza Hajiboy qizi, Yuliyeva Sohiba Shuhrat qizi</i> МАКТАВГАЧА YOSHDAGI КАТТА GURUH TARBIYALANUVCHILARDA IJTIMOİY VA KOMMUNIKATIV QOBILYATNING RIVOJLANISHI	308-314
10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Ткебучава Ирина Георгиевна</i> ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	315-320
<i>Ikromxonova Firuza Ikromovna, Jazira Nursultanqizi</i> TIPOLOGIK TAHLIL - KOMPOZITSIYA VA JANR (TARIXIY ASARLAR MISOLIDA)	321-327

<i>Ashurova Maftuna Asqar qizi</i> LINGUACULTURAL PECULIARITIES OF THE CONCEPT “HAPPINESS” IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	328-334
<i>Mustafayeva Saodat Burxanovna</i> SALIM ASHUR SHE’RLARIDA LINGVOMADANIY BIRLIKLAR VOSITASIDA VOQELIKNI BADIY TALQIN ETISH	335-340
<i>Abdulxayeva Nodirabegim Ixtiyorjon qizi</i> DRAMATIK ASARLARNI TARJIMA QILISHDA LEKSIK-SEMANTIK, LINGVOKULTUROLOGIK MASALALAR	341-346
<i>Xajiyeva Dilfuza Adambayevna</i> FOLKLOR VOSITALARINING ZAMONAVIY ADABIYOTDAGI O’RNI VA O’RGANILISHI	347-351
<i>Jumanova Sevara Xolmurod qizi</i> KIYIM KECHAK NOMLARI TILNING BOYISH MANBAI SIFATIDA	352-356
<i>Hojaliyev Ismail Tadjibayevich, Ismailova Sayyora Tolkinovna</i> MATN NAZARIYASINING SHAKLLANISHI	357-366
<i>Abdullaev Ulmasbek Khairullayevich</i> LITERARY WORKS AS THE MOST IMPORTANT AND WELL-ACCLAIMED COMPONENTS OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE NATION	367-370
<i>Maxmudova Fotima Maqsud qizi</i> TYPES OF MEDIA TEXT LANGUAGE	371-375
<i>Maxmudova Zuhra Maqsud qizi</i> BADIY TARJIMANING TILSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI	376-380
<i>Davronova Zulfiya Boboyevna</i> UZBEK- FRENCH RELATIONS AS A BINDING PART OF INTERNATIONAL CULTURAL AND HISTORICAL EXPERIENCE	381-386
<i>Hakimova Dilrabo Yo’ldoshovna</i> TERMINOLOGIYA SOHASINING TARIXI VA DOLZARB MUAMMOLARI XUSUSIDA	387-392
<i>Мадрахимов Тулибай Абдукаримович</i> СЎЗЛАШУВ НУТҚИНИНГ ТИЛ ФУНКЦИОНАЛ ВАРИАНТЛАРИ ОРАСИДА ТУТГАН ЎРНИ	393-395
12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Ergashev Ikrom Abdurasulovich</i> SOLIQ INTIZOMINI BUZISH BILAN BOG’LIQ HUQUQBUZARLIKLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING AYRIM JIHATLARINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Куатбек Гулнар Куатбековна</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ	403-409
<i>Jurayev Dilmurot Mukhtarovich</i> ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON ALTERNATIVE RESOLUTION OF DISPUTES ARISING FROM ADMINISTRATIVE AND PUBLIC LEGAL RELATIONS	410-415

<i>Mirakhmedova Fazilat Khokim kizi</i> CRIMES OF MANUFACTURING AND SELLING PHARMACEUTICALS IN A WAY TO DANGER THE LIVES AND HEALTH OF INDIVIDUALS (Evaluation of Türkiye and Uzbekistan legal system)	416-428
<i>Касимов Нодиржон Содикжонович</i> ҚАСДДАН ОДАМ ЎЛДИРИШ ЖИНОЯТЛАРИНИНГ УМУМИЙ ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ	429-438
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Есенбаев Джанибек Таирович</i> ЭКОЛОГИК ТУСДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДАН МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	439-445
<i>Джалилов Сардор Шавкатович</i> ҲУҚУҚ МАНБАЛАРИ ВА НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИ	446-453
13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Mirzayev Qodir Toirovich</i> ZAMONAVIY XOR SAN'ATI TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	454-458
<i>Васильченко Ольга Анатольевна</i> ИСТОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ИСКУССТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	459-463
<i>Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович</i> ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИХАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ	464-470
<i>Mattiyeva Feruza Begmatdulobovna</i> TARJIMONLIK MALAKASINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLINGVISTIK VA DIDAKTIK XUSUSIYATLARI	471-477
<i>Jurayev Bobomurod Tojiyevich</i> ABU ALI IBN SINO QARASHLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI	478-482
<i>Umurova Ma'rifat Yoshiyevna</i> XALQ QO'SHIQLARI VATANPARVARLIK TUYG'USINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA	483-486
<i>Raxmanova Dildora Abdulxamid qizi</i> INGLIZ TILIDA AKADEMIK YOZUV TUSHUNCHASI VA UNING TALABALAR ILMIY FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI	487-492
<i>Rajabiy Aziz Xasanovich</i> VOKAL ARTISTI FAOLIYATIDA SAHNA MAHORATINING O'RNI	493-497
<i>Omanov Rashid Sherqobilovich</i> O'QUVCHILARDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARINI TO'G'RI TASHKIL ETISH	498-501
<i>Салимов Ақром Хайитович</i> БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ОИЛА, МАҲАЛЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ	502-507
<i>Mamatmurodov Sharofjon Khudoyarovich</i> TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	508-514

<i>Ли Екатерина Владимировна</i> СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ИННОВАЦИЙ И ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	515-523
<i>Ахмедова Нафиса Исаходжаевна, Азаматов Абдулло Исахўжа ўғли, Лутфуллина Румия Анваровна</i> ЁШ ТЕННИСЧИЛАРНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАРАКАТЛИ ҲИЙНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	524-533
<i>Очилова Мехрибон Суратовна, Хамроева Феруза Асроровна</i> АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ	534-541
<i>Амонов Mirjon Namozovich</i> IJTIMOIY PEDAGOGIK FAOLIYAT VA UNING ASOSIY FUNKSIYALARI	542-547
<i>Sharipov Habibullo Abduqahhorovich</i> TALABALARNING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI	548-552
<i>Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna</i> RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IT SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	553-560
<i>Xakimova Gulshan Abdusalilovna</i> JISMONIY TARBIYA VOSITALARI ORQALI YOSH BOLALARNI SIFATLARINI TARBIYALASH	561-565
<i>Nazarov Rustam Irkinovich</i> TECHNOLOGY FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION FIELDS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH LANGUAGE)	566-570
<i>Muqimova Fotima Abduqaxor qizi, Muqimova Zuxra Abduqahor qizi</i> CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARNING GRAFIK SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA O'YINLI TEXNOLOGIYALADAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	571-576
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna, Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI LOYIHAGA ASOSLANGAN O'QITISH VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH MODEL I	577-585
<i>Usmonova Matluba Nosirovna</i> O'QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI TARBIYALASH METODIKASINING KREATIV PEDAGOGIK YONDASHUVI	586-590
<i>Ustaev Abdurazzoq Qurbonovich</i> MILLIY KURASH SPORT TURINING FUNKSIYALARI VA MAQSADGA ERISHISHDAGI VOSITALARI	591-596
<i>Shoimqulova Nigina Xolmurodovna, Yadigarova Sitara Bahromovna</i> ADDRESSING CHALLENGES IN TEACHING ENGLISH IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES: A SCHOLARLY EXAMINATION	597-603
<i>Yeshanov Marat Urazaliyevich</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA PRAGMATIKANING AHAMIYATI LANGUAGE]	604-616

<i>Tursunova Shahnoza Bekchanovna</i> JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISHDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALARNING O'RNATISH	617-622
<i>Atoyeva Gulshoda Rabimovna</i> OILADAGI ZO'RAVONLIKNING O'SMIR XULQIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI	623-628
<i>Musinova Ruxshona Yunusovna, Qurbonova Aziza Davlat qizi</i> JABRLANUVCHI SINDROMI, UNING ASOSIY SABABLARI VA BELGILARI	629-635
<i>Jamolova Mokhigul Bakhtiorovna</i> METHODS OF DEVELOPING THE CRITICAL THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS STUDENTS THROUGH FAIRY TALES	636-641

Hojaliyev Ismail Tadjibayevich
Farg'ona davlat universiteti professori
e-mail: ismoiljonxojaliyev@gmail.com

Ismailova Sayyora Tolkinovna
Central Asian Medical University
“Ijtimoiy-gumanitar fanlar va jismoniy tarbiya” kafedrası o‘qıtuvchısı
E-mail: sayyorkin09@mail.ru

MATN NAZARIYASINING SHAKLLANISHI

Annotatsiya. Mazkur maqolada matnni yaxlit va mazmun jihatdan bog'langanligi, uning nutq maxsulı, nutq birligi sifatidagi belgilari xususida fikr yuritilgan, matn borasidagi olib borilgan tadqiqotlarning yuzaga kelish va rivojlanish bosqıchlari yoritilgan hamda matnning sohaviy xoslanishi yuzasidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar o'rganilgan.

Kalit so'zlar: matn, leksik-grammatik vositalar, nutq, psixolingvistika, semantika, pragmatika, matn komponentlari.

Khojaliev Ismail Tadjibaevich
Professor of Fergana State University

Ismailova Sayyora Tolkinovna
Central Asian Medical University
Lecturer at the Department “Social and Humanitarian
science and physical education”

CLOTHES NAMES AS A SOURCE OF LANGUAGE ENRICHMENT

Abstract. This article highlights the connection between the integrity of the text and its content, the characteristics of the text as a product of speech, as a speech unit, the stages of the emergence and development of text research, as well as scientific research conducted in industry areas, and also studies research carried out on specializations of the text.

Key words: text, lexico-grammatical means, speech, psycholinguistics, semantics, pragmatics, text component.

Ходжалиев Исмаил Таджибаевич
профессор Ферганского государственного университета

Исмаилова Сайёра Толкиновна
Central Asian Medical University
преподаватель кафедры “Социально-гуманитарные
науки и физическое воспитание”

ФОРМИРОВАНИЕ ТЕОРИИ ТЕКСТА

Аннотация. В данной статье освещаются связь целостность текста и его содержание, характеристики текста как продукта речи, как речевой единицы, этапы возникновения и развития исследования текста, а также научные исследования, проводимые по отраслевым направлениям, а также изучается исследования, произведенные по специализациям текста.

Ключевые слова: текст, лексико-грамматические средства, речь, психолингвистика, семантика, прагматика, компоненты текста.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI1Y2024N49>

Kirish. Hozirgi dunyo tilshunosligida kasbiy, ishlab chiqarish sohasiga xoslangan matnni o'rganish va shu asosida o'sha sohaga oid matn tuzish, belgilangan sohaga oid axborotni uzatishda lisoniy vositalardan o'rinli va samarali foydalanish muhimdir. Ayniqsa, meditsinaga oid matnlar va ularning o'ziga xos tomonlarini tadqiq etish, lingvistik belgilarini aniqlash, amalda qo'llash uchun ularni tizimlashtirish zarurati yuzaga keldi. Dunyo miqyosida pandemiya yuz berishi esa muammoni o'ta dolzarb ekanligini ko'rsatdi. Shuning uchun meditsinaga oid sohaviy tushunchalarni leksik-semantik asosda o'rganish, til birliklarining uslubiy-funksional jihatdan xoslanishini tadqiq etish dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu sababli dunyo tilshunosligi fani oldiga matnni tibbiyot va profilaktika sohalariga xoslanishi, sohaviy matnlarning lingvistik belgilarini o'rganish lingvistik modullarini yaratish vazifasi qo'yilmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Mavjud lug'atlar va ilmiy adabiyotlarda matnga turlicha ta'rif beriladi. Dastlab, S.Axmanovanning 1969-yilda chop etilgan "Lingvistik terminlar lug'ati"da "Tekst angl. Text, fr. Texte, nem. Text, isp. Texto. 1 aynan nutq mahsuli 2 yozuvda o'z ifodasini topgan nutq mahsuli. Dialektal matn, folklor matni; aynan korpus" [1] deb ta'riflanadi. Bu tarifda matnga nutq mahsuli sifatida yondashiladi va uning asosiy belgisi sifatida "yozuvda ifodasini topgan" ligiga e'tibor qaratiladi. Shuning uchun bu talqinda matn tushunchasi o'zining aniq ta'rifiga ega bo'lmaydi. Matnga yozuvda ifodasini topgan nutq mahsuli sifatida yondashilsa, unda bitta gapni ham matn sifatida baholash mumkin bo'lib, matn va gap o'rtasiga chegara qo'yib bo'lmay qoladi.

1979-yil chop etilgan "Rus tili" ensiklopediyasida "Tekst (lot. Textus – mato, qo'shilish, birikish) semantik aloqa bilan birlashtirilgan nutq birliklarining ketma-ketligi; semantik ketma-ketlik asosida bog'langan nutq birligi" [2.348] sifatida qayd etiladi. Bu ta'rifda esa matnga nutq birligi sifatida e'tibor qaratiladi va semantik izchillik uning muhim belgilaridan biri sifatida ajratib ko'rsatiladi. Bu ta'rifda matn nutq birligi sifatida to'g'ri talqin etiladi hamda semantik ketma-ketlik asosida bog'langanligiga e'tibor qaratilishi matn tushunchasini bir oz oydinlash-tiradi. Biroq gapdagi so'zlar ham semantik izchillik va ketma-ketlik asosida bog'lanishini e'tiborga olsak, bu ta'rif ham matn tushunchasini aniq ochib bermagani ma'lum bo'ladi.

Akademik A.Hojiyev matnga "Tekst (< lot. Textus – bog'lanish, qo'shilish) yonma-yon bosma harf orqali aks ettirilgan nutq, umuman, nutq parchasi" [3.88] deb qaraydi. Uning asosiy jihati sifatida yozma ko'rinishga egaligi, nutq parchasi ekanligi ko'rsatiladi. Uning yozma jihatiga e'tibor qaratishi S.Ahmanovanning qarashi bilan hamohang bo'lsa ham, S.Ahmanova matnga nutq mahsuli deb umumiy jihatdan yondashgan bo'lsa, A.Hojiyev matn tushunchasini nutq parchasi deb izohlaydi. Biroq nutq parchasi tushunchasi ham mavhum bo'lib, bitta olingan

gap ham nutq parchasi bo'lishi mumkin. Matnga bunday yondashuv ham matn tushunchasini to'la izohlay olmaydi.

Filologiya fanlari doktori, professor A.Mamajonov “Tekst – sintaksisning tekshiruv obyekti. Sintaktik hodisa sifatida tekst maxsus leksik-grammatik vositalar va umumiy mazmun talabi bilan birikkan birdan ortiq mustaqil gap turlarining yig'indisidan iborat. Tekst o'ziga xos murakkab strukturaga ega bo'lgan nutqning eng yirik ifodasidir” [4] deb ta'riflar ekan, matnni sintaksisning tekshirish obyekti ekanligini ta'kidlagan holda, uning leksik-grammatik vositalar yordamida umumiy mazmun talabi bilan birikkan birdan ortiq mustaqil gaplardan tuzilganligiga e'tibor qaratadi va matnni sintaksisning tekshirish obyekti sifatida gapdan farqli jihatlarini ochib beradi va matnga berilgan yuqoridagi ta'riflarning mavhum o'rinlarini to'ldiradi.

T.M.Nikolayeva 1990-yilda chop etilgan “Lingvistik ensiklopedik lug'at”da “Tekst (lot. Textus – mato, qo'shilish, birikish) – Belgi birliklarining ketma-ketlik asosida mazmunan bog'lanishi bo'lib, bog'liqlik va yaxlitlik uning asosiy xususiyati” [5] ekanligi ta'kidlanadi va bu lug'atda til belgilarining mazmunan ketma-ketlik asosida bog'lanishi, bog'liqlik, yaxlitlik matnning asosiy belgisi sifatida ko'rsatiladi. Bu ta'rifda matnning asosiy belgilari sifatida “belgi birliklarining ketma-ketlik asosida mazmunan bog'lanishi”, “bog'liqlik va yaxlitlik” ko'rsatiladi. Biroq belgi birliklari tushunchasi keng qamrovli bo'lgani uchun ta'rifni mavhumlashtirib qo'yadi. Bog'liqlik va yaxlitlik tushunchasi esa qo'shma gap, murakkab qo'shma gaplarga ham xos belgi sifatida faqat matngagina tegishli emasligi ayon bo'ladi. Chunki qo'shma gap va murakkab qo'shma gap ham bo'linmagan, bir butun, ya'ni yaxlit bo'ladi.

“O'zbek tilining izohli lug'ati”da esa “Tekst (lot. Textum – bog'lanish; birikish; aloqa; birikma) q.matn» [6] deb ko'rsatiladi va “Matn (a. Yelka; nutqning yozuvdagi ifodasi, tekst) 1 yozuvda yoki bosma holda shakllantirilgan mualliflik asari yoki hujjat. 2 bosma nashrning rasm, chizma va izohlarsiz asosiy qismi”, [6] deb izohlanadi. Bu lug'atda ham matnning yozma shaklga egaligi, harflar vositasida ifodalanganligiga asosiy e'tibor qaratiladi. Avvalgi ta'riflardan farqli ravishda, bu ta'rifda matnning “mualliflik asari” “hujjat” “bosma nashrning rasm, chizma va izohlarsiz asosiy qismi” kabi belgilariga asosiy e'tibor qaratiladi. Bu esa matn borasidagi tushunchani bir oz oydinlashtiradi, ya'ni gapdan katta birlik ekanligi ma'lum bo'ladi. Biroq bu izohlarda ham matnning struktur-semantik belgilari ochilmay qoladi.

“O'zbekiston milliy ensiklopediyasi”da esa “Matn, tekst – 1) yozilgan yoki bosilgan asar, nutq (shuningdek, ularning biror parchasi); 2) kitob, gazeta, jurnal va sh.k.da rasm, jadval b. bezaklardan tashqari qismi; rasmiy hujjat va sh.k.ning ulardagi turli ko'rsatkich (sharh, izoh)lardan ajralib turgan qismi; 3) musiqa asarlari (opera, romans va b.)ga yozilgan so'zlar” [7] deb izoh berilgan. Bu izohda ham matn “O'zbek tilining izohli lug'ati”dagi izoh kabi talqin qilinadi va, shuningdek, “musiqa asarlari (opera, romans va b.)ga yozilgan so'zlar” kabi turlari qo'shimcha qilinadi.

Adabiyotshunoslikda oid lug'atlarda matn tushunchasini izohlashda uni muallif bilan bog'liq tomonlariga e'tibor qaratiladi. Jumladan, 1979-yilda chop etilgan “Adabiyotshunoslik terminlari lug'ati”da “Tekst (lat. textum – to'qima, aloqa so'zidan) – avtorning asl so'zi, asarning qo'lyozmasi yoki nashr etilgan nusxasi” [8] sifatida yondashiladi va matnning qo'lyozmalik va nashr etilganligiga urg'u beriladi. “Adabiyotshunoslik terminlarining ruscha-o'zbekcha izohli lug'ati” da “Tekst (lat. textus – to'qima, aloqa so'zidan) – tekst. Qo'l yozma yoki nashr etilgan asarlardagi avtorning asl so'zi” [9] deb avvalgi lug'atdagi kabi ta'rif beriladi.

D.Quronov umumiy tahriri ostida chop etilgan “Adabiyotshunoslik lug‘ati” da “Tekst (lot. textus – mato, to‘qima, matn) – 1) Yozuvda qayd etib qo‘yilgan nutq, termin bu ma‘nosida og‘zaki nutqqa qarshi qo‘yiladi; 2) nutqiy asar, jumladan, adabiy asarning yozma (harflar) yoki og‘zaki (tovushlar) belgilar vositasida qayd etilgan konkret-hissiy (ko‘rish yo eshitish) qabul qilinadigan tomonidir. Bu ma‘nodagi T. Matnshunoslikning obyekti hisoblanadi. 3) nutqiy kommunikatsiyaning nisbiy butunlik, yaxlitlik kasb etgan va nisbiy avtonomlik, alohidalik xususiyatiga ega eng kichik birligi, ya‘ni adabiy badiiy asar. Bu ma‘noda T. ning mazmuni uni tashkil qilayotgan nutq birliklari, ularning o‘zaro aloqalari bilan cheklanib qolmaydi” [10] deb ta‘riflanar ekan matnning yozma, og‘zaki, ko‘rinishlari, matnshunoslikning obyekti ekanligi qo‘shimcha qilinadi va “nutqiy kommunikatsiyaning nisbiy butunlik, yaxlitlik kasb etgan va nisbiy avtonomlik, alohidalik xususiyatiga ega eng kichik birligi, ya‘ni adabiy badiiy asar” ekanligi e‘tirof etiladi.

Garchi turli manbalarda matnga turlicha ta‘rif berilsa ham, barcha ta‘riflarda uning yaxlit va mazmun jihatdan bog‘langanligi, nutq mahsuli, nutq birligi sifatidagi belgilari ajratib ko‘rsatiladi. Bizningcha, matnga berilgan ta‘riflar ichida professor A.Mamajonovning “Sintaktik hodisa sifatida tekst maxsus leksik-grammatik vositalar va umumiy mazmun talabi bilan birikkan birdan ortiq mustaqil gap turlarining yig‘indisidan iborat. Tekst o‘ziga xos murakkab strukturaga ega bo‘lgan nutqning eng yirik ifodasidir” [4] deb berilgan izohi matnning o‘ziga xos xususiyatlarini to‘la ifoda etadi. Chunki bu ta‘rifda matnning semantik, grammatik, struktur jihatlari qamrab olingan bo‘lib, matnning murakkab sintaktik hodisa sifatidagi belgilarini o‘zida to‘la aks ettirgan.

Yuqorida matnga terminini xilma-xil izohlanganini ko‘rib o‘tdik. Shunday ekan matnni o‘rganish qachondan boshlandi degan savol tug‘ilishi tabiiy. Chunki bugungi kunda matnni ilmiy nazariy jihatdan o‘rganish tilshunoslikda alohida, mustaqil yo‘nalish sifatida shakllandi. Buning sababi faqat matndagina tilning turli sath birliklarini yaxlit holda tadqiq qilish imkoniyati mavjud. Unda til sistemasi to‘la namoyon bo‘ladi. Matnda tilning turli sath birliklarining vazifalari, ularning o‘zaro munosabati, semantik imkoniyati aniq ko‘rinadi. Shuning uchun zamonaviy tilshunoslikda matn va uning semantik, sintaktik, kommunikativ strukturasi bilan bog‘liq ko‘plab tadqiqotlar olib borilmoqda. Bu muammo ko‘plab olimlarning e‘tiborini tortgani uchun endilikda uning semantik, sintaktik, kommunikativ jihatlarigina emas, balki matnning psixolingvistik, sotsiolingvistik, kognitiv muammolari ham tadqiqot maydoniga kirib keldi. Shunga qaramay matn nazariyasining yuzaga kelishi va rivojlanishi borasida xilma-xil qarashlar ilgari surilmoqda, jumladan, mavjud adabiyotlarda matn nazariyasi bilan bog‘liq tadqiqotlarni 20-asrni 40-yillari oxirida, ayrim adabiyotlarda esa o‘tgan asrni ikkinchi yarimida yuzaga kelganligi ta‘kidlanadi. Biroq o‘rganishlar shuni ko‘rsatmoqdagi, Matn borasidagi ilmiy-nazariy qarashlar dastlab o‘tgan asrning 30-yillarida yuzaga kelgan.

Muhokama. Mavjud adabiyotlarni o‘rganish natijasida matn borasidagi olib borilgan tadqiqotlarning yuzaga kelishi va rivojlanish bosqichlarini to‘rtga bo‘lish mumkin:

1. Matnga amaliy jihatdan yondashuv.
2. Matnni lingvistik tadqiqot obekti sifatida belgilanishi.
3. Matnning struktur-semantik jihatlarini belgilash.
4. Matnni ilmiy-nazariy planda tadqiq qilish.
5. Matn nazariyasi bo‘yicha olib borilgan tadqiqot natijalarini ta‘lim jarayoniga tadbiiq etish.

Birinchi bosqichda matnga amaliy jihatdan yondashilgan bo'lib, qadimgi hind tilshunoslari eramizdan 15 asr ilgari Vedalarni o'rganar ekan "tekstlarni diqqat bilan fonetik va morfologik jihatdan analiz qilganlar" [11]. Matning tarkibiy qismini tahlil qilish orqali uning o'zgarib ketgan qismlarini qayta tiklaganlar. Garchi bu tadqiqotlar matnshunoslik harakterida bo'lsa ham, matnga yaxlit birlik sifatida yondashish nuqtayi nazardan ahamiyatga ega bo'lgan. Matnga tekstologik nuqtayi nazaridan yondashish til sathining matndan kichik birliklarini tahlil qilish uchun yo'l ochgan.

Qadimgi Yunoniston tilshunoslik "eng qadimgi klassik adabiyotni o'rganish bilan bog'liq ravishda filologik (tekstologik) ishlarning uzviy qismi sifatida ham rivoj topgan. Qadimgi Yunoniston ham qadimgi Hindistondagi kabi tekstlarni analiz qilib, ularga izoh berish ehtiyoji" [11] tufayli tilshunoslik yuzaga keldi. Bu davrlarda matnni o'rganishga ilmiy-nazariy jihatdan yondashilmagan bo'lsa ham, uning tarkibiy qismlari, ya'ni yaxlit nutq maxsulining qismlari ajratilgan. Demak, qadimda ham matn o'rganilgan. Biroq bu davrda matnga asosan amaliy jihatdan yondashilgan bo'lib, bunday yondashuv ko'proq matnshunoslik nuqtayi nazaridan bo'lgan.

Matnni o'rganishning ikkinchi bosqichini o'tgan asrning birinchi yarmidan boshlangan desak, to'g'ri bo'ladi. Bu davrda matnga lingvistik tadqiqot obyekti sifatida yondashildi. Dastlab, 20-asrning 30-yillarida rus tilshunosligida I.A.Figurovskiy murakkab sintaktik butunlikni matnning komponenti sifatida ko'rsatib, uni o'ziga xos tuzilishga ega bo'lgan grammatik jihatdan shakllangan, uyushgan gaplarning yopiq guruhi, yaxlit nutq sifatida ko'rsatdi [12]. Shuning uchun mavjud adabiyotlarda matnni birinchilardan bo'lib tadqiq qilgan olimlar sifatida I.A.Figurovskiy va N.Pospelovlar tilga olinadi hamda ularning matnni birinchi bo'lib lingvistik maqomini belgilab berganligi e'tirof etiladi [13].

Natija. Dastlab, matnga murakkab sintaktik butunlik sifatida yondashilgan. Chunki o'z davrida gap sintaksisning eng yuqori birligi sifatida tan olingan, gapning sodda, qo'shma, murakkab turlari ajratilgan edi. Biroq kuzatishlar natijasida gap sintaksisning eng katta birligi bo'la olmasligi ma'lum bo'ldi. Ilmiy-nazariy kuzatishlar tufayli til birliklarining funksionallashuvi gap doirasida o'zining to'la yechimini topmasligi aniqlandi. Ayrim til birliklarining semantik strukturasi bir necha mustaqil gaplar qurshovida aniq bo'lishi sezilib qoldi. Gap til birliklari tadqiqi uchun kichik kontekst sifatida tanlandi. Gap doirasida fonetik, morfemik birliklar tadqiqi samarali bo'lsa, so'z, ibora, so'z birikmasi, jumlar tadqiqi uchun gap kontekst sifatida torlik qilib qoldi. Gapning intonatsion belgilarini aniqlash, uning mazmuniy strukturasi belgilash uchun ham gapdan yuqori birliklarga murojaat qilish ehtiyoji yuzaga keldi. Dastlab, ana shunday gapdan yuqori birlik sifatida murakkab sintaktik butunlikka murojaat qilindi va "murakkab sintaktik butunlik murakkab qo'shma gaplardan farqlanuvchi o'ziga xos struktur-semantik va funksional belgilarga ega bo'lgan mustaqil sintaktik birlik" [14] sifatida ajratildi. Biroq murakkab sintaktik butunlik termini matn termini mohiyatini to'la bermas edi. Chunki "murakkab sintaktik butunlik" terminologik birikma ostida, asosan, mikromatnlar nazarda tutilar, ya'ni bir mazmuniy munosabat ostida birlashgan gaplar nazarda tutilar edi. Unga berilgan ta'rifga ko'ra "Murakkab sintaktik butunlik yoki supperfrazali sintaktik birlik – matndagi bir nechta gaplarning birikmasi bo'lib, mavzuning (mikromavzuning) nisbiy to'liqligi, komponentlarning semantik va sintaktik uyg'unligi bilan tavsiflanadi. Murakkab sintaktik butunlik semantik va mantiqiy yaxlitlikni ifodalash vositasi hisoblanadi" [15]

Boshqa bir ta'rifda "Superfrazali sintaktik birliklar (qisqacha SFB) grammatik jihatdan mustaqil shakllangan gaplardan tashkil topadi. Ma'lumki, har bir gap nisbatan mustaqil fikr anglatadi. Ko'rinadiki, SFB bir necha mustaqil fikrlarning yig'indisidan iborat bo'ladi. Bu yig'indidan umumiy bir tugal hukm chiqariladi, konkret xulosaga kelinadi" [4] deb izohlanadi.

Bu borada tadqiqot olib borgan L.M.Loseva "Har bir SFB – bu, o'z boshlanishi, rivoji va tugallanmasiga ega bo'lgan bir voqeani ifodalovchi minnatyura holiday hikoyadir" [16] deb ta'kidlaydi.

Ko'rinib turibdiki, superfrazali sintaktik butunlik – superfrazali sintaktik birlik, o'z boshlanishi, rivoji va tugallanmasiga ega bo'lgan, bir mazmuniy yaxlitlikdan tashkil topgan sintaktik konstruksiya hisoblanadi. Bu konstruksiyani tashkil qilgan gaplar bir mavzu, mazmun birligini tashkil etadi. U o'zining ana shu belgilari bilan kichik hajmli matnga mos keladi. Agar bunday konstruksiya o'zidan katta matnning tarkibida kelsa, mikromatnga teng keladi. Shuning uchun "murakkab sintaktik butunlik", "superfrazali sintaktik birlik" terminlari ham matn mohiyatini to'la ochib bermaydi. Shunga qaramay, bu borada olib borilgan tadqiqotlar matn nazariyasining yuzaga kelishida dastlabki qadam sifatida kata ahamiyatga ega bo'ldi.

Matn lingvistikasini rivojlanishning uchinchi bosqichi o'tgan asrning 50-yillarning ikkinchi yarmi 60-yillardan boshlandi. Bu davrga kelib matn lingvistik tadqiqot obyekti sifatida tan olindi. Navbatdagi muammo sifatida matnning struktur-semantik jihatlarini belgilash tadqiqotchilar e'tiborini tortdi. Bunda matnning ichki tuzilishi, semantik strukturasi, matnda gaplarning o'zaro bog'lanishi va uning matn shakllanishidagi o'rni, matnning intonatsion strukturasi, matn birliklari kabilar tadqiq etildi. Matnning struktur-semantik jihatlarini belgilanar ekan, asosiy e'tibor gap sintaksisi bilan bog'liq holda olib borildi. Bunda gaplarning o'zaro bog'lanishi, ularning matn tuzilishidagi o'rni muammosi, jumlar va abzaslarning matn strukturasi tutgan o'rni kabilar tadqiq etildi va shular asosida matn birliklari aniqlandi. Shuningdek matnning shakllanishining mantiqiy-ruhiy asoslari ham tadqiqotchilar e'tiboridan chetda qolmadi.

O'tgan asrning 60-yillarning ikkinchi yarmi 70-yillaridan boshlab matnni tadqiq etish tez sur'atlarda rivojlandi. Bu davrga kelib matn tom ma'noda ilmiy-nazariy planda tadqiq etila boshlandi. Matnni tadqiqiga bag'ishlangan davriy nashrlar chop etila boshlandi. Shuningdek, matn lingvistikasiga bag'ishlangan bir qator to'plamlar chop etildi. Chunki unga qadar bo'lgan tadqiqotlar asosan matn bilan bog'liq bo'lsa ham, hali matnning lingvistik maqomi to'la belgilanmagan edi. Chunki olib borilgan tadqiqotlarda matn o'zi nima degan savol to'la-to'kis o'z javobini olmagan edi. Bu davrga kelib matn nazariyasi to'la shakllandi.

Shuning uchun matn nazariyasining predmetini belgilab olish zaruriyati yuzaga keldi. Bu borada tadqiqot olib borgan olimlardan biri Xorst Izenberg bo'lib, u o'zining "Matn nazariyasi va grammatik obyektlari" kitobida matnning tadqiq etishning umumiy jihatlari, matn tuzish va uni to'g'ri shakllantirish me'zonlari, matn yaratishda nimalarga e'tibor qaratish zarurligi borasida chuqur ilmiy-nazariy tadqiqot olib bordi. Bu davrga kelib dastlab matn nazariyasiga e'tibor qaratilganining sababi, matnni tadqiq etish uchun uning nazariy maqomini belgilash zaruriyati dolzarb muammo sifatida yuzaga chiqqan edi. Shuning uchun tadqiqotlarda matn tushunchasining nazariy talqini va maqomi belgilab olindi.

Matnni nazariy jihatdan tadqiq etish uning strukturasi belgilash muammosini yuzaga chiqardi. Shuning uchun 60-70-yillardagi dastlabki tadqiqotlar matnning nazariy maqomini belgilash muammolariga qaratilgan bo'lsa, keyinchalik uning strukturasi bag'ishlangan

tadqiqotlar yuzaga keldi. Jumladan, Wolfgang Dressler o'zining "Matn sintaksisi"ga bag'ishlangan ishida matnning sintaktik qurilishi borasida tadqiqot olib borgan bo'lib, matnni supperfrazali sintaktik butunlik sifatida yondashadi va matnning sintaktik hodisa sifatida baholar ekan, undagi hamma narsa o'zaro zich bog'langan yaxlitlikdan iborat deb qaradi.

O'tgan asrning 80-yillariga qadar matn o'zi nima, uni boshqa sintaktik birliklardan farqi nimada, matn turlari, matn va uni bog'lovchi vositalar borasidagi muammolar tadqiqot markazida turgan bo'lsa, o'tgan asrning 80-yillariga kelib, matn ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq qilina boshladi. Jumladan, L.M.Loseva o'zining "Kak stroitsya tekst" qo'llanmasida: "Matnni tashkil etuvchi lingvistik vositalarni o'rganish katta nazariy va amaliy ahamiyatga ega" [16.3], – deb ta'kidlaydi hamda bu qo'llanmada matnning semantik, sintaktik jihatdan tahlil qilish murakkab sintaktik butunliklarning nutqdagi vazifasi ko'rsatib berish, uning vazifaviy tiplarni aniqlash imkonini beradi qaraydi. U o'zining bu kitobida murakkab sintaktik butunliklarning matn birligi sifatida tahlilga tortadi va ularni bog'lovchi vositalarni aniqlaydi. U matnning quyidagi belgilarini ajratib ko'rsatadi:

- “1) matn – yozma shakldagi biror habar (biror narsa haqida habar beriladi);
- 2) matn mazmun va tuzilish jihatdan tugallanganligi bilan xarakterlanadi;
- 3) matn muallifning berilayotgan xabarga munosabatini ifodalaydi”.

O'zbek tilshunosligida ilk bor filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston hamda Turkiya fanlar akademiyasining akademigi G'Abdurahmonov xalqaro turkologlar konferensiyasida matn nazariyasi borasidagi ilmiy ma'ruzasi bilan matn lingvistikasi tadqiqiga asos soldi. U o'zining ma'ruzasida turkologiyada matn nazariyasi muammolari va uning sintaktik sathdagi o'rni borasida amalga oshirilish zarur bo'lgan masalalarni belgilab berdi. Z.Y.Turayev matn va uning eng muhim belgilarini ajratib ko'rsatdi. U matnning eng muhim belgisi sifatida uning mazmuniy yaxlitligini nazarda tutdi. Shundan keyin, M.To'xsonov mikromatnda kogerentlik muammosini badiiy matn misolida monografik planda tadqiq etdi. Filologiya fanlari doktori, professor A.Mamajonov pedagogika institutlarining o'zbek filologiyasi fakulteti studentlari uchun tayyorlagan maxsus kurs materiallarida matn va uning birliklari, matnning funksional tiplari, matn qismlarining birikish usullari va bog'lanish vositalarini o'zbek tili matnlari asosida aniqladi. Matn birliklari bo'lgan superfrazali sintaktik butunlikalar, ular orasidagi mazmuniy munosabat, superfrazali sintaktik butunlik va abzas, ularning integral va differensial belgilarini ochib berdi. Tekst tuzishdagi sintaktik-stilistik figuralarning rolini aniqladi, shuningdek, periodik nutq shakllari va ularning matn nazariyasiga aloqador jihatlarini misollar asosida tahlil qildi. Professor A.Mamajonovning nazariy xulosalari keyinchalik o'zbek tilshunosligida olib borilgan bir qator tadqiqotlar uchun metodologik asos bo'lib xizmat qildi.

Matn yuzasidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijasida matn tushunchasi va uning lisoniy belgilari o'rganilgach, matnning uslubiy, pragmatik, psixolingvistik, lingvokulturologik jihatlariga e'tibor qaratildi. Shuningdek, avval umuman matn o'zi tadqiqot obekti bo'lgan bo'lsa, keyinchalik matnning funksional uslubiy ko'rinishlari tadqiqot obektiga aylandi. Jumladan, M.Hakimov o'zbek tilshunosligida birinchilardan bo'lib, ilmiy matnning sintakgmatic va pragmatik xususiyatlarini ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq etdi. U o'zining bu tadqiqotida ilmiy matnning sintagmatik belgilari, uning pragmatik aspekti, ilmiy matn birliklari orasidagi bog'lanishni ko'rsatuvchi vositalar orqali matnning mazmuniy strukturasi kabilarning o'ziga xos jihatlarini ochib berdi. M.Hakimov dastlab ilmiy matn borasida tadqiqot olib borgan bo'lsa, keyinchalik u "O'zbek tilida matnning pragmatik talqini" nomli doktorlik dissertatsiyasida

o‘zbek tilshunosligida birinchi bo‘lib, matnning pragmatik jihatlarini ilmiy-nazariy jihatdan o‘rgandi.

M.Hakimova vaqt ma‘noli lug‘aviy birliklarning matn shakllantirish imkoniyatlarini tadqiq etar ekan, vaqt ifodalovchi leksemalarning matnning mazmun va struktur yaxlitligini taminlashga xizmat qilishini, bunday birliklarning makromatn xosil qilish funksiyasini ochib berdi.

Matn va uning o‘ziga xos xususiyatlari, matnning leksik-grammatik, struktur-semantik, semantik-stilistik turlari, funktsional tiplari, matn komponentlarining birikish usullari va bog‘lovchi vositalari ilmiy-nazariy planda o‘rganilgach, matnning sohaviy xoslanishiga e‘tibor qaratildi. Jumladan, Sh.Sultonova muqaddas matnlardagi zamon kategoriyasini ifodalovchi temporal so‘zlarning lingvomadaniy xususiyatlarini tadqiq etdi. Tadqiqotchi o‘z ishida diniy matnlarning uslubiy, funktsional, lingvopragmatik xususiyatlari o‘rganish orqalidiniy matnlarni boshqa matn turlaridan farqini ochib berdi.

S.Qurbonova badiiy matnlarda shaxs xususiyatlarini ifodalash muammolarini o‘rgandi. Bu tadqiqotda matnda shaxs xususiyatini ko‘rsatuvchi lisoniy vositalar aniqlandi.

X.Do‘smatov birinchilardan bo‘lib askiya matnining lingvostilistik xususiyatlarini ochib berar ekan, askiya matnlarini shakllantiruvchi fonetik, leksik, grammattik, sintaktik, stilistik vositalar aniqladi. Askiya matnini boshqa matn turlaridan farqli jihatlarini ochib berdi.

Hojiyev Z.B. turli tizimli tillar materialli asosida badiiy matnning milliy-madaniy xususiyatlarini o‘rganar ekan, olamning milliy madaniy manzarasi va uni badiiy matnda reprezentatsiyalovchi til birliklarini kognitiv-lingvomadaniy jihatdan tadqiq etdi.

Matnning o‘ziga xos xususiyatlarini o‘rganish bosqichidan globallashuv jarayoni bilan bog‘liq holda, matnlarning axborot-texnologiyalar bilan bog‘liq tomonlari, matnning pragmatik, paralingvopoetik tomonlariga e‘tibor qaratila boshladi. Chunki axborot texnologiyalarning keskin rivojlanishi globallashuv jarayonining intesiv rivojlanishiga olib keldi. Bu esa ishlab chiqarishga, shuningdek, ilmiy datqiqot olamiga sun‘iy intellektning kirib kelishiga sabab bo‘ldi. Bularning bari, o‘z navbatida, matn nazariyasiga yangicha qarashlarning shakllanishiga olib keldi. Shuningdek matnga antropotsentrik jihatdan ham yondashila boshlandi. Bu matnda inson omili, matn tuzish, uni qabul qilish masalalarini ham kun tartibiga olib chiqdi.

Matn borasidagi ilmiy-nazariy qarashlarning rivojlanishi endi matn tushunchasini kengaytirdi. Avval, asosan, matn va uning ichki strukturasi, mazmuniy tuzilishi, uning sintaktik belgilariga e‘tibor qaratilgan bo‘lsa, keyinchalik kreolizativ (aralash), vizual matnlar ham lingvistik jihatdan tadqiq qilina boshladi. Shuningdek, ekstralingvistik vositalarni ham matn bilan boog‘liq tomonlari tilshunoslar e‘tiborini tortdi.

Matnni har tomonlama tadqiq etilishi, ilmiy tadqiqotlar natijasida olingan xulosalarni ta‘lim jarayoniga tadbiiq etish zaruriyatini yuzaga keltirdi. Akademik G‘.Abdurahmonov matn lingvistikasi tadqiqiga asos solgan bo‘lsa, filologiya fanlari doktori, professor R.R.Sayfullayeva matnni ta‘lim jarayonida o‘qitish strategiyasini belgilab berdi. U “Matn muallifining yoshi va saviyasiga mos berilishi va talab etilishi lozim. Chunonchi, “Suv” mavzusi asosida birinchi sinf o‘quvchisi ham, professor-ximik ham, xalq yozuvchisi ham matn tuza oladi. Lekin har bir matn har xil bo‘ladi. Shuning uchun matn ustida ishlashda muallifning yoshi va saviyasi nazarda tutilishi lozim. Bilimgohlarimizdagi sinflarda turli saviyadagi o‘quvchilar mavjud bo‘lganligiga qaramay, biz ulardan bir hil saiyadagi matnlar ustida ishni talab etmoqdamiz. Bu iqtidorlilar uchun ham, kam iqtidorlilar uchun ham zararlidir. Bunday yondashish iqtidorlilarni pastga

tortadi, kam iqtidorlilarni esa, zeriktirib, ta'limdan bezdiradi. Matn ustida ishda muallif saviyasini hisobga olish, undan qobilyatiga mos ravishdagi matnni talab qilish har bir shaxs imkoniyatining to'laroq ochilishiga va rivojlanishiga imkoniyat" yaratishini asosladi. Matnni tushunchasini ta'lim jarayoniga olib kirish ehtiyoji bir qator ilmiy-metodik, ilmiy-uslubiy qo'llanmalarning yaratilishiga olib keldi.

Xulosa. Demak, matn nazariyasining yuzaga kelish, shakllanish hamda rivojlanish bosqichi besh davrdan iborat bo'lib, uning ilk davrida matnga amaliy jihatdan yondashilgan bo'lsa, keyinchalik matn lingvistik tadqiqot obyekti sifatida belgilandi. Bu esa matnning struktur-semantik jihatlarini belgilash imkoniyatini yuzaga keltirdi. Shundan keyin, matnni ilmiy-nazariy planda tadqiq etila boshlandi va matn nazariyasi bo'yicha olib borilgan ilmiy-nazariy tadqiqot natijalari ta'lim jarayoniga tadbiiq etildi. Bugungi kunga kelib matn haqidagi tushunchalar kengaydi. Globallashuv jarayonining ta'siri, axborot texnologiyalarning rivojlanishi, internetning tarmog'ini kengayishi va takomillashishi, sun'iy intellektning yaratilishi kabilar matn tadqiqi uchun yangi muammolarni yaratdi.

Adabiyotlar/Литература/ References:

1. Ахманова О.С. Словар лингвистических терминов, Изд 2-ое, стереотип, – Москва: “Сов. Энциклопедия”, 1969. – 470 с.
2. Русский язык. Энциклопедия. Гл. ред. Ф.П.Филин. – Москва: “Советская энциклопедия”, 1979. – 348 с.
3. Hojiyev A. Lingvistik terminlarning izohli lug'ati, – Toshkent: “O'qituvchi”, 1885. – 88 b.
4. Mamajonov A. Tekst lingvistikasi (pedagogika institutlarining o'zbek filologiyasi fakulteti studentlari uchun maxsus kurs) – Toshkent: 1989. 7-bet.
5. Николаева Т.М. текст//лингвистический энциклопедический словарь/Гл. ред. В.Н.Ярсева, – Москва: Сов. Энциклопедия, 1990. –507 с.
6. O'zbek tilining izohli lug'ati, J. V. O'zR FA Til va adabiyot instituti. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot matbaa ijodiy uyi, 2022. –196 b.
7. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, – A.Madvaliyev tahr.ost. –Toshkent: “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti, 2013. M–harfi: – 582 b.
8. Xamidiy X., Abdullayeva Sh., Ibragimova S. Adabiyotshunoslik terminlari lug'ati, – Toshkent: “O'qituvchi”, 1970. – 222 b.
9. Xatamov N., Sarimsoqov B., Adabiyotshunoslik terminlarining ruscha-o'zbekcha izohli lug'ati, –Toshkent, “O'qituvchi”, 1979. – 308 b.
10. Quronov D., Mamajonov Z., Sheraliyeva M. Adabiyotshunoslik lug'ati/F.F.D. D.Quronov umumiy tahriri ostida. – Toshkent: Akademnashr, 2010. – 329 b.
11. Usmonov S. Umumiy tilshunoslik. Pedagogika in-tillarining filologiya fak. uchun darslik. – Toshkent: 1972. – 10-bet.
12. Фигуровская Г.Д., Фигуровский В.И. Научно-педагогическая деятельность профессора И.А. Фигуровского (к юбилею ученого)// Педагогический журнал. 2019. Т. 9. № 5А. Ч. II. – 471 с.
13. Фигуровский И.А. От синтаксиса отдельного предложения к синтаксису целого текста. “Русский язык в школе”, 1948, №3; Научовий висник Миж-народного гуманитарного университету. Сер.: филология. 2016. № 24 том 1, – 138 с.

14. Пospelов, Н.С. Проблема сложного синтаксического целого в современном русском языке. «Учение записки», вип. 1948. – 137 с.
15. Лосева Л.М. Как строится текст: Пособие для учителей/Под. Ред. Г.Я.Солганика. – Москва: Прсвешние, 1980. – 63 с.
16. Sayyora Tolkinovna Ismailova, & Ismail Tadjibayevich Hojaliyev. Medical text and its basic units. Central Asian Academic Journal of Sciyentific Research. 2022. 2 (4), – p. 271-275.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).